

## **Oponentský posudek disertační práce Mgr. Aleše Černého**

### ***Britské vyslanectví v Praze v letech 1918-1930***

Doktorská disertace Mgr. Aleše Černého *Britské vyslanectví v Praze v letech 1918-1930* byla vypracována pod vedením doc. PhDr. Et PaedDr. Marka Šmída, Ph.D., a předložena k obhajobě na Historickém ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v roce 2022.

Práce je rozčleněna do sedmi kapitol, a to I. Úvodu, II. Vývoje vztahů Československa a Velké Británie mezi léty 1918 a 1930, III. Struktura a činnost pražské ambasády, IV. Závěr, V. Přílohy, VI. Seznam zkratk, VII. Seznam pramenů a literatury. Hlavní kapitoly jsou vnitřně bohatě strukturované na podkapitoly a částečně ještě nižší celky. Práce má celkově 223 stran, je pečlivě vypravena, úhledně editována, citační aparát je pečlivý a podle citační normy, bibliografie je kvalitně zpracována.

Jedná se o solidní, kvalitní práci, která dosvědčuje autorův fundovaný přehled o historické disciplíně diplomatické dějiny a zájem o zvolené badatelské téma.

Mé hodnocení předložené práce je celkově pozitivní a dále v tomto posudku se podrobněji zaměřím na obzvláště přínosné a ocenění hodné stránky disertace. K předložené studii mám však i několik kritických připomínek a k těm bych chtěla přikročit nejdříve.

Největším problémem předložené práce je podle mého názoru její struktura, od čehož se potom odvíjejí další návaznosti.

Tématem práce je britské vyslanectví v Praze v časovém úseku od roku 1918 do roku 1930. Toto téma je zajímavé, nosné, dobře zdůvodněné, a jako téma disertační práce vhodně zvolené. Autor mu věnuje ve své práci jednu kapitolu o rozsahu padesáti šesti stran, což je přibližně čtvrtina celé práce a to je, podle mého názoru, málo. Před tuto klíčovou kapitolu byla zařazena kapitola pojednávající o vzájemných vztazích Československa a Velké Británie ve sledovaném období, která měla zřejmě položit širší historický základ a kontext pro pojednání o britském vyslanectví v Praze. Tato kontextuální a podkladová kapitola však se svými sedmdesáti stranami převažuje nad kapitolou, která měla řešit hlavní badatelskou otázku disertace. Navíc tato kapitola - právě ve zjevné snaze představit co nejúplnější kontext, se rozebíhá až příliš doširoka a do hloubky do dějin diplomacie a zahraniční politiky sledovaného období. Uvedená kapitola je jistě ve studii důležitá a rovněž dokládá autorovu vynikající znalost literatury domácí i zahraniční k této problematice. Jak autor v úvodu píše, byl ve své koncepci ovlivněn monografií Jindřicha Dejmka o politických a diplomatických vztazích

Domnívám se, že práci by pomohlo, kdyby pro ni byl zvolen jiný název, který by byl širší, který by vyjadřoval vzájemné vztahy a v rámci nich historii britského vyslanectví v Praze. Potom by se dostaly kapitoly do vhodnější proporce s názvem disertace. Obzvláště by tyto bylo zapotřebí, kdyby byla práce později vydána tiskem.

Po této mé hlavní kritické připomínce k práci bych chtěla vyzdvihnout její pozitiva. Kladně hodnotím úvodní část, kde autor přesvědčivě prokázal svou dobrou fundovanost v oboru diplomatických dějin. Svou práci uvádí stručným přehledem vývoje diplomacie v moderní společnosti. Autor logicky a srozumitelně vyjádřil vymezení výzkumu a zdůvodnil, proč svou disertaci ukončil rokem 1930.

Kapitola Dějiny diplomacie v moderní historiografii, rozdělená na meziválečné období a na období po roce 1945 je velmi zdařilá a dokazuje autorovy široké znalosti autorů, historiografických škol v tomto oboru i značného kvanta odborných prací. Mgr. Černý se soustředil na diplomatické dějiny zpracované po roce 1945 v západní Evropě a USA a pojednává čtyři západní historické školy: francouzskou, americkou, britskou a německou. Takto pojatá historiografická kapitola vždy dá prostor poukázat na absenci některého autora či díla a dospět k úplnosti není reálné a není to ani cílem. Mám však přesto tři poznámky. Mezi americkými autory bych ale ráda viděla předního historika diplomacie a zahraniční politiky Roberta H. Ferrella (1921-2018). Jestliže se tento historiografický přehled vztahuje k diplomatickým dějinám jako takovým, bylo by myslím užitečné nesoustředit se jen na tyto uvedené, ale zmínit alespoň poznámkou vybraná díla sovětské produkce, dostupná v češtině, především práce J. V. Tarleho (1874-1955) a obsáhlé čtyřsvazkové Dějiny diplomacie (eds. V. P. Potemkin, V. M. Chvostov et al.). Jedná o výrazně ideologizované, bolševickému režimu poplatné dílo, nicméně jeho rozsah, vliv a fakt, že vycházelo postupně a v opakovaných vydáních průběžně od roku 1949 až do 80. let, a ostatně se mu dostalo i kritické recenze v *American Historical Review* (1965), by stálo za kontrastující komparaci. A nakonec: v československé historiografii je uveden jako příklad historiků, kteří se snažili o objektivnější hodnocení dějin v období před 1968 Robert Kvaček (str. 31), a na jinde uvádí vedle Kvačka ještě Alenu Gajanovou (str. 53), ale měl by zde být i Jan Křen (i když figuruje v jiné souvislosti v poznámce pod čarou). V úvodní části kapitoly o vývoji vztahů Československa a Velké Británie 1918-1930 Mgr. Černý hodnotí literaturu již přímo k tomuto tématu a konstatuje, že „výzkumu vztahů Československa a Velké Británie v meziválečném období se věnovala jen hrstka odborníků, ...do roku 1989 se tomuto tématu věnoval téměř výhradně Václav Král.“ (str. 53). Opominuty jsou zde však uznávané a dodnes využívané a citované práce Josefa Polišenského, především *Anglie a Bílá hora* (1949) a *Dějiny Británie* (1982).

Uvedené připomínky však nejsou kategorického rázu a vzhledem k šíři, kterou autor chtěl v historiografických částech pojmut, jsou spíše k diskusi. Celkově hodnotím tuto část práce pozitivně a oceňuji autorův široký přehled v odborné literatuře. Je otázkou, nakolik bylo vůbec třeba zařazovat do disertace kapitolu o dějinách diplomacie v moderní historiografii, neboť i zde došlo k disproporci vůči tématu disertace. Kapitola sama o sobě je však kvalitní a dokládá výraznou autorovu profilaci v širokém rozsahu diplomatických dějin.

Kapitolu Metodologie autor rozdělil na dvě podkapitolky: Nové politické dějiny a „kulturní“ přístup k dějinám diplomacie, kde se hlásí ke koncepci německé historičky Ursuly Lehmkuhlové, a na podkapitolku o dalších metodologických východiscích. Autorův badatelský záměr je v práci vysvětlen a zdůvodněn a ostatně vyplývá z práce jako takové, ale co však v práci postrádám, je výrazně formulovaná, konkrétní výzkumná otázka, a v závěru jasně formulovaná odpověď explicitně reagující na tuto výzkumnou otázku.

Je dobře, že autor zařadil terminologickou podkapitolku. Mám však připomínku k používání pojmu ambasáda i pro vyslanectví (str. 17) a domnívám se, že Mgr. Černý by měl věnovat více pozornosti rozlišení vyslanectví (anglicky Legation) a velvyslanectví (anglicky Embassy), a s tím související pojmy vyslanec (anglicky Minister) a velvyslanec (Ambassador). Jako zastřešující pojem pro vyslanectví i velvyslanectví měl autor spíše použít termín zastupitelský úřad, neboť i když výraz *ambasáda* je neformální, ne-li hovorový, implikuje již úroveň diplomatických styků na úrovni velvyslanectví. Rovněž autorovo konstatování „Institut velvyslance, dnes v západním světě převládající, nebyl před druhou světovou válkou příliš rozšířen“, bych doporučovala před případným publikováním práce upravit. Institut velvyslance je dnes klíčovou kategorií v diplomatických vztazích globálně, nejen v západním světě.

Rovněž by bylo třeba upravit formulaci „Mezi plnohodnotné diplomatické činovníky na velvyslanectvích patřili *kancléři*...“ (s. 17), a doplnit a vysvětlit pojem „chancery“. Autor správně vyčíslil v rámci hierarchie tajemníky a atašé, ale bylo by třeba ještě doplnit druhou nejvyšší pozici na zastupitelském úřadě, což je rada (Counsellor).

Již bylo řečeno, že autor prokázal výbornou znalost odborné literatury k tématu i k jeho širšímu kontextu. Totéž platí i pro znalost pramenné základny. Mgr. Černý absolvoval důkladné studium v britském National Archives, kde studoval spisy britského vyslanectví v Praze a britského Foreign Office týkající se Československa a prostudoval i spisy dalších britských ministerstev k Československu. Prostudoval i spisy k československo-britské relaci v Archivu MZV v Praze a prameny osobní povahy.

Úvodu by podle mého názoru rovněž prospěla strukturální úprava, neboť v této podobě úvod se svými jednapadesáti stranami rozsahem je jen nepatrně kratší, než ústřední kapitola disertace o struktuře a činnosti britského vyslanectví v Praze. Doporučovala bych část s bibliografickým a pramenným přehledem oddělit od úvodu a zařadit jako zvláštní kapitolu.

Hlavní kapitolu, která dala název celé disertaci, zpracoval Mgr. Černý čtivě, zajímavě, dobře podložil svá zjištění prameny a literaturou a nemám k ní připomínek. V závěru svá zjištění shrnul, přičemž zpracoval i klíčové aspekty z kapitoly o vývoji vztahů mezi oběma sledovanými státy. Disertace je vybavena dobře zvolenými přílohami a má příkladně zpracovaný poznámkový aparát a seznam použité literatury a pramenů.

Své posouzení disertace Mgr. Aleše Černého *Britské vyslanectví v Praze v letech 1918-1930* uzavírám konstatováním, že jde o kvalitně zpracovanou studii, dobře podloženou archivními prameny úřední provenience i prameny soukromé povahy a odbornou literaturou. Studie je dobře teoreticky i metodologicky zakotvena a autor prokázal solidní fundovanost v dějinách diplomacie a zahraniční politiky. Připomínky uvedené v mém posudku jsou určeny pro diskusi a pro zvážení při případném publikování disertace v budoucnu a nejsou v rozporu s celkovým pozitivním hodnocením disertace. Podle mého názoru předložená disertace splňuje požadavky kladené na doktorskou disertační práci a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze, 1. prosince 2022

Prof. PhDr. Milada Polišenská, CSc.